

La intervenció social en els CDIAP

Eines metodològiques per a l'Organització Diagnòstica en Atenció Primerenca (ODAP)

Social Intervention in Early Intervention Centers (CDIAP).
Methodological tools for 'Organization for Diagnosis in Early Intervention' (OADP)

Jaume García Hernández,¹ María Dolores González Vacas,² María Magdalena Pola Maseda³
i Adela Rodríguez Civil⁴

Resum

Aquest projecte neix de la necessitat de disposar d'uns procediments comuns per a tots els treballadors socials dels Centres de Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç. Hem iniciat la revisió del procés d'atenció a l'infant, la seva família i l'entorn. El que teniu a les mans és el resultat de tres anys de treball: a partir d'un llenguatge comú hem revisat els indicadors sociofamiliars, hem elaborat el QÜAIS (Qüestionari d'Avaluació per a la Intervenció Social) i hem fet una primera aproximació al diagnòstic social.

Paraules clau: Treball social, CDIAP, indicadors sociofamiliars, Qüais.

Per citar l'article: GARCÍA HERNÁNDEZ, Jaume, GONZÁLEZ VACAS, María Dolores, POLA MASEDA, María Magdalena i RODRÍGUEZ CIVIL, Adela. La intervenció social en els CDIAP. *Revista de Treball Social*. Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya, agost 2015, n. 205, pàgines 108-117. ISSN 0212-7210.

¹ Diplomant en treball social per la URV, Llicenciat en Antropologia per la UAB, doctorand en Antropologia per la UAB. jaumegarcia@fcsd.org

² Diplomada en Treball Social per la UB, Postgrau "Intervencions familiars a l'atenció primària de Salut" Escola de Teràpia familiar de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (UAB). mgonzalezv2tauli.cat.

³ Diplomada en Treball Social per la UB. magdapolam@gmail.com.

⁴ Diplomatura en Treball Social. Universitat Rovira i Virgili. Tarragona. Màster en formació d'assessors personals especialistes en Counselling. Universitat Ramon Llull. Barcelona. ro.adela.ci@gmail.com.

Abstract

This project begins from the need to have common procedures for all social workers of Childhood Development and Early Intervention Centers. We have started the process of reviewing child care, family and the environment. All this is the result of three years of work: starting with a common language we reviewed social and family indicators, we have created the Quais (Assessment Questionnaire for Social Intervention) and we have made an initial social diagnosis.

Key words: Social work, CDIAP, social and family indicators, QÜAIS.

L'atenció precoç és un punt de confluència del món mèdic, educatiu i social. Gràcies al seu abordatge interdisciplinari, que mitjançant un diagnòstic biopsicosocial garanteix una atenció holística de l'infant, la seva família i el seu entorn, així com el foment de la complementarietat de les intervencions dels diferents àmbits mitjançant les coordinacions i el treball en xarxa.

Aquest diagnòstic biopsicosocial el fa un equip interdisciplinari en col·laboració i coordinació amb els serveis que atenen l'infant i la seva família. Podem fer servir diferents instruments (com l'observació de la conducta de l'infant, la seva relació amb els pares, els diferents professionals i els seus companys de l'escola, l'examen físic, la valoració neurològica i funcional, les proves estandarditzades, l'entrevista amb la família...) que aporten informació corresponent al funcionament general i específic de l'infant, tant a nivell físic com mental o emocional, i reflectirà les possibles limitacions, dèficits, capacitats i possibilitats de l'infant, la seva família i l'entorn de cara a establir un pla terapèutic per donar respostes a les dificultats detectades.

Hi ha un recorregut fins arribar al moment actual que s'inicia l'any 1996, quan la Unió Catalana de Centres Desenvolupament Infantil i Atenció Precoç (UCCAP) i l'Associació Catalana d'Atenció Precoç (ACAP) adopten una classificació molt global a partir del document *La codificació en el diagnòstic etiològic, sindròmic i funcional dels trastorns del desenvolupament en la primera infància*.

Al 1999, l'ACAP aposta per la nova Classificació Diagnòstica 0-3 i organitza jornades de treball i formació sobre el seu ús.

Al 2004, la Federación Estatal de Asociaciones de Profesionales de la Atención Temprana (GAT), a partir del *Libro Blanco en Atención Temprana*, crea l'Organización Diagnóstica para la Atención Temprana (ODAT), en la qual apareixen, per primera vegada, els factors de risc biològic, psicològic i ambiental.

L'ODAT és un instrument que recull els factors de risc, el contingut de les diferents taxonomies diagnòstiques sobre trastorns infantils, les intervencions i permet la gestió de la informació en atenció precoç.

El principal objectiu de l'ODAT és crear un llenguatge comú entre els diferents professionals que intervenen en atenció precoç que els permeti una planificació eficaç de les intervencions mitjançant el treball interdisciplinari.

Al 2010 la UCCAP posa en funcionament un programa informàtic de gestió del coneixement dels CDIAP, fent servir l'ODAT com a base per a la classificació diagnòstica, i elabora un glossari que recull la definició de les categories i conceptes utilitzats.

El programa informàtic posa de manifest el buit instrumental en l'àmbit social de l'ODAT i incita que, l'any 2012, el Grup de treballadors socials de CDIAP del Col·legi Oficial de Treball Social de Catalunya i de l'ACAP iniciï una reflexió sobre la intervenció des de l'àmbit social als CDIAP.

Aquest treball parteix de l'interès dels treballadors socials pel diagnòstic social i per l'interès de compartir unes eines que donin objectivitat i universalitat. Quan es publica el glossari de l'ODAT, els treballadors socials ja havien començat el treball de recerca i investigació al voltant del diagnòstic social.

Fruit d'aquest treball a reflexió, al 2014 el Grup de treballadors socials de CDIAP presenta a la UCCAP la primera part de la revisió de la intervenció des de l'àmbit social en els CDIAP, ampliant l'ODAT amb una nova distribució en factors de protecció, vulnerabilitat i risc; un Qüestionari d'Avaluació per a la Intervenció Social (QÜAIS); una classificació diagnòstica de les famílies usuàries del CDIAP i un glossari que recull la definició de les categories i dels termes utilitzats.

Els treballs elaborats queden recollits en una plataforma informàtica, que és el

programa informàtic de la UCCAP per als CDIAP, modificat el gener del 2015. No obstant això, aquestes eines poden ser utilitzades per tots els CDIAP, independentment de la utilització o no d'aquest programa informàtic.

Actualment el Grup de treball social de CDIAP està desenvolupant la segona part d'aquesta revisió del procés d'atenció als infants i les seves famílies, que constarà d'un guió d'entrevista d'exploració social, un pla d'intervenció social i un protocol d'actuació davant situacions de risc greu o maltractaments als CDIAP.

L'àmbit social té una influència important en la globalitat de tots els éssers humans, i des de l'àmbit de l'atenció precoç s'hi han inclòs la part social, la família i l'entorn de l'infant amb patologia o risc de patir-la. En l'actualitat, les situacions socials són de gran complexitat pel que fa a ocupacions laborals, dificultats econòmiques, dinàmiques familiars, rols i funcions familiars... Situacions complexes que es reflecteixen en les famílies i els infants que estem atenent als CDIAP. Les eines que es presenten a continuació ajuden a tipificar aquestes situacions socials complexes i faciliten un llenguatge comú per a l'equip interdisciplinari.

Indicadors sociofamiliars

Seguint el *Libro Blanco de Atención Temprana*, s'entén el desenvolupament infantil com un procés dinàmic, sumament complex, que se sosté en l'evolució biològica, psicològica i social. En aquest sentit, el conjunt d'especialistes del CDIAP, cadascun des del seu àmbit, aporta la seva "mirada" per arribar a una comprensió global,

i no del símptoma presentat. El treball social és una de les disciplines que s'emmarca dins d'aquesta visió global de l'infant, la seva família i l'entorn.

El treballador social fa servir els indicadors com un mitjà per objectivar la situació d'una família per poder valorar tant si hi ha una situació de risc social com els recursos de la família i del seu entorn per poder-la canviar. Les eines que ens permeten arribar a aquesta valoració són l'observació de les interaccions dels membres del nucli familiar, l'entrevista amb els adults de referència de l'infant, la visita al domicili familiar i el treball conjunt amb altres professionals de l'àmbit educatiu, sanitari i social.

Com s'ha comentat anteriorment, per a l'elaboració del material que es presenta s'ha partit dels diversos estudis existents sobre indicadors socials, de la normativa legal i de les aportacions dels companys del grup de treball, fruit de la seva experiència i de les diverses maneres d'intervenir als CDIAP. És a dir, aquest material específic per als CDIAP està construït sobre tres pilars: científic, legal i pràctic.

Seguint l'Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, considerem factors de protecció les condicions o circumstàncies que potencien el desenvolupament de l'infant o l'adolescent, i redueixen les probabilitats que aparegui una situació de risc o desempament. Així mateix, considerem factors de vulnerabilitat les dades que mostren que hi ha probabilitats que la situació esdevingui perjudicial per a les persones implicades. Finalment, s'entén per

factors de risc les condicions o circumstàncies de l'infant, la família o el seu entorn que poden contribuir a fer aparèixer o augmentar una situació perjudicial per a l'infant.

Al final d'aquest apartat podeu trobar el llistat d'indicadors dividit en dotze àmbits, i en el cas dels indicadors de risc dues situacions de consideració especial: les sospites de maltractament i el risc greu o desempament. En cadascun hi ha una triple entrada en la qual reflectir si estem davant d'indicadors de protecció, vulnerabilitat o risc. La definició de cada indicador queda recollida al glossari consultable a l'enllaç següent: https://www.uccap.cat/images/stories/docs/glossari_09-01-2015.pdf

El fet de recollir els factors de protecció, vulnerabilitat i risc obliga a centrar l'atenció tant en els aspectes que no funcionen com en els recursos que la mateixa família i el seu entorn poden posar en marxa per canviar la situació que en aquells moments pot estar perjudicant el desenvolupament d'un dels seus membres, l'infant.

A més a més, pel que fa a la detecció de situacions de risc, s'ha creat el Bloc de Notes de Risc, en el qual qualsevol professional de l'equip pot registrar les observacions que, no essent prou significatives en si mateixes, poden permetre detectar (si és el cas) situacions de risc o maltractament quan s'analitzen globalment (sigui per la reiteració, o pel significat...). Aquestes informacions, si no passen de sospites a evidències, desapareixen en activar la baixa de l'infant.

Taula 1: Indicadors de protecció

ÀMBITS	INDICADORS DE PROTECCIÓ
1.HABILITATS SOCIALS 2.FUNCIONS PARENTALS 3.DINÀMIQUES FAMILIARS 4.SALUT 5.TERAPÈUTIC 6.ESCOLAR 7.LABORAL 8.ECONÒMIC 9.HABITATGE 10.XARXES SOCIALS 11.LEGALS 12.ALTRES	P1.1. Recursos personals P2.1. Necessitats bàsiques cobertes P2.2. Habilitats per desenvolupar les funcions parentals P2.3. Vincles afectius adequats P3.1. Dinàmiques familiars estables i definides P4.1. Situació de salut P4.2. Cobertura sanitària P5.1. Compliment terapèutic P6.1. Infants escolaritzats P7.1. Ocupació laboral P8.1. Situació econòmica suficient P8.2. Suport econòmic de tercers P9.1. Estabilitat en l'habitatge P9.2. Habitabilitat del domicili P10.1. Xarxa de suport informal P10.2. Xarxa de suport formal P11.1. Documentació vigent P12.1. Altres

Font: elaboració pròpia

Taula 2: Indicadors de vulnerabilitat

ÀMBITS	INDICADORS DE VULNERABILITAT
1.HABILITATS SOCIALS 2.FUNCIONS PARENTALS 3.DINÀMIQUES FAMILIARS 4.SALUT 5.TERAPÈUTIC 6.ESCOLAR 7.LABORAL 8.ECONÒMIC	R.1.1. Dèficit de recursos personals V.2.1. Dificultats per atendre les necessitats bàsiques V.2.2. Dificultats per desenvolupar les funcions parentals V.2.3. Vincles afectius que dificulten la criança V.3.1. Dinàmiques familiars fràgils o inestables V.3.2. Ruptures familiars V.3.3. Antecedents de maltractaments V.3.4. Desbordament familiar V.4.1. Problemes de salut en els progenitors V.4.2. Problemes de salut en el nucli de convivència V.4.3. Tractaments mèdics o terapèutics en el nucli de convivència V.5.1. Dificultats en el compliment del pla terapèutic V.6.1. Excés de permanència a l'escola V.6.2. Absentisme escolar V.7.1. Ocupació laboral inestable V.7.2. Recerca activa de feina V.7.3. Dificultats per conciliar la vida laboral i familiar V.8.1. Ingressos irregulars V.8.2. Mala distribució dels ingressos V.8.3. Dependència econòmica de tercers

9.HABITATGE	V.9.1. Condicions del domicili que poden afectar el desenvolupament de l'infant
10.XARXES SOCIALS	V.10.1. Xarxa de suport informal insuficient V.10.2. Xarxa de suport formal insuficient
11.LEGALS	V.11.1. Absència del conveni regulador de la guarda dels fills V.11.2. Antecedents de mesures de protecció a la infància
12.ALTRES	V.12.1. Altres V.12.2. Seguiment de Serveis Socials

Font: elaboració pròpia

Taula 3: Indicadors de risc

ÀMBITS	INDICADORS DE RISC
1.HABILITATS SOCIALS 2.FUNCIONS PARENTALS	- R.2.1. Necessitats bàsiques no cobertes R.2.2. Manca d'habilitats per desenvolupar les funcions parentals R.2.3. Vincles afectius inadequats
3.DINÀMIQUES FAMILIARS	R.3.1. Dinàmiques familiars alterades o conflictives R.3.2. Exposició de l'infant a escenes de violència R.3.3. Pèrdua d'un progenitor
4.SALUT	R.4.1. Limitacions en l'autonomia dels progenitors R.4.2. Manca de seguiment mèdic R.4.3. Complexitat de la malaltia de l'infant R.4.4. Manca de cobertura sanitària
5.TERAPÈUTIC	R.5.1. Incompliment del pla terapèutic
6.ESCOLAR	R.6.1. Infants no escolaritzats
7.LABORAL	R.7.1. Dificultats per obtenir un mitjà de subsistència R.7.2. Activitats delictives o marginals
8.ECONÒMIC	R.8.1. Situació econòmica insuficient R.8.2. Ingressos econòmics d'activitats marginals
9.HABITATGE	R.9.1. Inestabilitat en l'habitatge R.9.2. Inhabitabilitat en el domicili
10.XARXES SOCIALS	R.10.1. Sense xarxa de suport informal R.10.2. Sense xarxa de suport formal
11.LEGALS	R.11.1. Sense documentació vigent R.11.2. Sense gestió de la documentació legal de l'infant R.11.3. Privació de llibertat R.11.4. Conflictes derivats del conveni regulador de la guarda dels fills R.11.5. Mesures de protecció a la infància
12.ALTRES	R.12.1. Altres R.12.2. Seguiment de Serveis Socials
SITUACIONS DE CONSIDERACIÓ ESPECIAL	A. Sospites de maltractament (consulteu i registreu a incidències) B. Risc greu o desemparament

Font: elaboració pròpia

QÜAIS

Per defecte, es considera que totes les famílies ateses al CDIAP estan en situació de protecció. Partint d'aquesta premissa serà important el treball de l'equip per a la detecció, i en aquest sentit es va dissenyar el Qüestionari d'Avaluació per a la Intervenció Social (QÜAIS), que pretén donar sistematització i objectivitat a la detecció de les situacions de risc social i contribuir a la millora del treball interdisciplinari entre els diferents professionals de l'equip del CDIAP.

Aquest instrument de selecció consisteix en un qüestionari amb onze àmbits i vint-i-set indicadors amb una puntuació establerta i dues situacions de consideració especial.

Els indicadors que integren el QÜAIS formen part dels indicadors sociofamiliars de risc del glossari. La suma total dels valors dels indicadors assenyalats orienta l'equip del CDIAP i afavoreix la valoració més objectiva sobre si la situació familiar o de l'entorn del menor ha de ser valorada pel treballador social del CDIAP.

La puntuació recomanada per tal que el treballador social faci un diagnòstic social és de 6, i no implica necessàriament la

intervenció social amb la família i l'entorn, ja que aquesta dependrà sempre del resultat del seu diagnòstic social i del pla de treball que s'estableixi. Cal recordar que la intervenció del treballador social pot ser indirecta.

Tanmateix, el QÜAIS serveix com a instrument per detectar, notificar i derivar les situacions d'infants que poden estar patint qualsevol tipus de maltractament. La definició de cada indicador queda recollida al glossari. En l'equip interdisciplinari el QÜAIS permet als equips treballar amb més professionalitat, tenir cura relacional de les formes, més capacitat d'intervenció per establir criteris i, a la vegada, poder consensuar un únic pla de treball.

■ En l'equip interdisciplinari el QÜAIS permet als equips treballar amb més professionalitat, tenir cura relacional de les formes, més capacitat d'intervenció per establir criteris i, a la vegada, poder consensuar un únic pla de treball.

A continuació (pàgina següent) teniu una taula amb els indicadors del QÜAIS:

Taula 4: Qüestionari d'Avaluació per a la Intervenció social (QÜAIS)

QÜESTIONARI D'AVALUACIÓ PER A LA INTERVENCIÓ SOCIAL (QÜAIS)		
2. FUNCIONS PARENTALS	R.2.1. Necessitats bàsiques no cobertes	3
	R.2.2. Manca d'habilitats per desenvolupar les funcions parentals	2
	R.2.3. Vincles afectius inadequats	2
3. DINÀMIQUES FAMILIARS	R.3.1. Dinàmiques familiars alterades o conflictives	3
	R.3.2. Exposició de l'infant a escenes de violència	3
	R.3.3. Pèrdua d'un progenitor	2
4. SALUT	R.4.1. Limitacions en l'autonomia dels progenitors	3
	R.4.2. Manca de seguiment mèdic	3
	R.4.3. Complexitat de la malaltia de l'infant	2
	R.4.4. Manca de cobertura sanitària	1
5. TERAPÈUTIC	R.5.1. Incompliment del pla terapèutic	3
6. ESCOLAR	R.6.1. Infants no escolaritzats	3
7. LABORAL	R.7.1. Dificultats per obtenir un mitjà de subsistència	1
	R.7.2. Activitats delictives o marginals	2
8. ECONÒMIC	R.8.1. Situació econòmica insuficient	3
	R.8.2. Ingressos econòmics d'activitats marginals	2
9. HABITATGE	R.9.1. Inestabilitat en l'habitatge	1
	R.9.2. Inhabitabilitat en el domicili	3
10. XARXES SOCIALS	R.10.1. Sense xarxa de suport informal	1
	R.10.2. Sense xarxa de suport formal	1
11. LEGALS	R.11.1. Sense documentació vigent	2
	R.11.2. Sense gestió de la documentació legal de l'infant	2
	R.11.3. Privació de llibertat	3
	R.11.4. Conflictes derivats del conveni regulador de la guarda dels fills	3
	R.11.5. Mesures de protecció a la infància	3
12. ALTRES	R.12.1. Altres	3
	R.12.2. Seguiment de Serveis Socials	3
SITUACIONS DE CONSIDERACIÓ ESPECIAL	A. Sospites de maltractament (consulteu i registreu a incidències)	3
	B. Risc greu o desemparament	3

Font: elaboració pròpia

Tipologies de famílies usuàries del CDIAP

Amb l'objectiu d'unificar criteris de diagnòstic social per poder conèixer de forma més adient i unànime quin tipus de població estem atenent en l'àmbit de l'atenció precoç farem servir les categories de famílies següents:

1. Família en situació de protecció/sense necessitat d'intervenció social: família organitzada, amb capacitats i recursos interns i externs però que, a causa de les dificultats del seu fill, requereix adaptacions, assessorament i activació de nous recursos per a la seva criança.
2. Família en situació de vulnerabilitat social: família organitzada en la qual les seves capacitats parentals disminueixen a causa d'unes característiques o condicions (transitòries o permanents) biològiques, psicològiques o socials, fet que comporta un risc important en la criança del seu fill.
3. Família en situació de risc social: família en la qual els cuidadors presenten dificultats greus que els impedeixen tenir cura del seu fill, fet que impedeix el seu desenvolupament de manera correcta.

Com hem dit anteriorment, per defecte el programa informàtic marca totes les noves històries com a *Família en situació de protecció/sense necessitat d'intervenció social*.

Conclusions

Aquest projecte, com tants d'altres, va sorgir enmig d'un dinar informal del Grup de Treballadors Socials de CDIAP, en què vam constatar la necessitat de disposar d'uns procediments comuns per a tots els treballadors socials que ens permetessin unificar criteris d'intervenció en base a un llenguatge comú. El discurs es va immortalitzar en unes estovalles de paper que van servir de punt de partida per revisar el procés d'atenció a l'infant, la seva família i l'entorn.

Aquest projecte és el resultat de tres anys de reflexions del Grup de Treballadors Socials de CDIAP i pretén convertir-se en un dels pilars sobre el qual construir una intervenció social amb un llenguatge comú que en faciliti l'aplicació, un recolzament teòric que li doni coherència, uns criteris científics que possibilitin investigacions posteriors i respectuosa amb el marc legal actual.

Els indicadors sociofamiliars, el QÜAIS i les tipologies de famílies representen una primera aproximació al diagnòstic social i formen part d'un treball de revisió i reflexió més ampli, el procés d'atenció a l'infant, la seva família i l'entorn. La millora d'aquesta proposta és responsabilitat de tots els professionals que treballem als CDIAP, per poder disposar d'eines que atorguin un caràcter científic a les nostres actuacions. Per aquest motiu, podeu fer arribar a la Comissió qualsevol dubte, suggeriment o proposta de millora, mitjançant el CODTS (GRUP DE TREBALL SOCIAL DELS CDIAP - Comissió d'Intervenció Social als CDIAP).

Bibliografia

- ACOSTA, N.; CUE, P.; GONZÁLEZ, M. *et al. Manual diagnòstic social en salut mental*. Col·legi oficial de diplomats en treball social i assistents socials de Catalunya, 2010. https://dl.dropboxusercontent.com/u/72609750/MANUAL%20DIAGNOSTIC%20SM_web%20%28corregit%29.pdf [Última consulta, abril del 2015].
- Decret 261/2003, de 21 d'octubre, pel qual es regulen els serveis d'atenció precoç. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 4 de novembre del 2003, número 4002. ISSN 1988-298X
- Generalitat de Catalunya, ed. *Simulador del Mòdul de Suport a la Gestió del Risc (SMSGR)*. Barcelona: Departament de Benestar Social i Família, 2014. <https://dps.gencat.cat/rumi/AppJava/simulacio/simulacio.html> [Última consulta, abril del 2015].
- Grupo de Atención Temprana, GAT, ed. *Libro Blanco de Atención Temprana*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2000. <http://www.gat-atenciontemprana.org/> [Última consulta, abril del 2015].
- Grupo de Atención Temprana, GAT, ed. *Organización Diagnóstica para la Atención Temprana. Manual de instrucciones*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2004. <http://www.gat-atenciontemprana.org/> [Última consulta, abril del 2015].
- Grupo de Atención Temprana, GAT, ed. *Recomendaciones técnicas para el desarrollo de la Atención Temprana*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2005. <http://www.gat-atenciontemprana.org/> [Última consulta, abril del 2015].
- Grupo de Atención Temprana, GAT, ed. *Manual descriptivo ODAT. Actualización 2008*. Manual de instrucciones. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2008. <http://www.gat-atenciontemprana.org/> [Última consulta, abril del 2015].
- Grupo de Atención Temprana, GAT, ed. *Nivel III de la ODAT. Intervención en Atención Temprana*. Madrid: Real Patronato sobre Discapacidad, 2011c. <http://www.gat-atenciontemprana.org/> [Última consulta, abril del 2015].
- MARTÍN, M. *Manual de indicadores para el diagnóstico social*. Gobierno Vasco y Diputación Foral de Bizkaia, 1996. http://www.cgtrabajosocial.com/files/51786ad45be4d/Manual_de_indicadores_para_el_diagnostico_social.pdf [Última consulta, abril del 2015].
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i oportunitats en la infància i la adolescència. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 2 de juny del 2010, número 564. ISBN 9788439384120.
- Ordre BSF/331/2013, de 18 de desembre, per la qual s'aproven els llistats d'indicadors i factors de protecció dels infants i adolescents. Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, 30 de desembre del 2013, número 6530. ISSN 1988-298X.
- VALLS, I. "El trabajo social en un CDIAP: una relación de ayuda", en CRISTÓBAL, C.; FORNÓS, A. *et al. La atención temprana: un compromiso con la infancia y sus familias*. Barcelona: Editorial UOC, 2010. Pàg. 167-175. ISBN 849788888X